

Mária Bartková

Formy pomocy dysfunkcyjnym rodzinám

Pedagogika Rodziny 2/1, 233-244

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mária Bartková
Catholic University in Ružomberok

Formy pomocy dysfunkčným rođinám

Formy pomocy rođynie dysfunkcyjnej

Streszczenie

Tematem artykułu są formy pomocy rođynie dysfunkcyjnej. Autor definiuje terminologię rođiny i jej podstawowych funkcji, potrzeb dziecka, rođiny dysfunkcyjnej, w oparciu o badania przeprowadzone przez innego autora przytacza przyczyny, które doprowadziły do wyłączenia dzieci z rođzin biologicznych. W tym artykule autor zajmuje się pomocą rođynie przez organizację „Uśmiech jako dar” na bazie osobistych doświadczeń i materiałów pracowników wspomnianej instytucji w Bratysławie. Podsumowując, autor prezentuje praktyczne zalecenia przewodniczącego tejże organizacji, odnosząc je do ogólnej znajomości problemu.

Słowa kluczowe: *dysfunkcyjna rođzina, pomoc, zapobieganie, rođzina.*

Forms of helping the dysfunctional families

Summary

The topics of the article are the Forms of helping the dysfunctional families. Author of the article defines the terminology – family and its basic functions, the needs of the child, dysfunctional family, on the basis of research by another author the author states the reasons leading to taking the child away from his/her biological family. The article is of theoretical character mostly. The author deals with helping the families by the state. She mentions the subjects helping the family, dealing in detail with the help provided by the organization “Úsmevakodar” (Smile as a Gift), taking into account the personal experience of the employees of this organization from Bratislava. In conclusion, the author deals with the recommendations of the chairman of “Úsmevakodar”, contributing to the overall awareness of the problem.

Key words: *Dysfunctional family, Help, Prevention, Family.*

1 Dysfunkčná a biologická rodina a jej funkcie

Základnou bunkou spoločnosti je rodina. Preto ak chceme „zdravú“ spoločnosť, aby ľudia v nej dodržiavali spoločenské normy správania sa, musíme začať od rodiny, ktorá členov spoločnosti vychováva. Preto podpora štátu a spoločnosti ako takej musí vždy smerovať k blahu rodiny, zachovaniu rodiny, k akejkolvek pomoci rodine, ktorá si chce či nechce nevie sama poradiť so svojimi sociálnymi problémami. Je potrebné zmeniť mienku časti spoločnosti, ktorá sa domnieva, že niektorým deťom bude v detskom domove lepšie, než s vlastnou rodinou. V prvom rade treba urobiť všetko pre nápravu rodiny tak, aby bola schopná plniť si svoje základné funkcie.

Funkcie rodiny

U rôznych autorov sa stretávame s rôznymi pohľadmi na funkcie rodiny. My budeme vychádzať z funkcií, ktoré zdefinoval Dunovský (1986) a doplnila Rusnáková (2007).

1. biologicko-reprodukčná funkcia - zohráva významnú úlohu v manželskom spoluzití partnerov, zabezpečuje biologickú reprodukciu ľudského rodu
2. ekonomicko-zabezpečovacia funkcia - naplňuje sa ňou materiálne/finančné zabezpečenie rodiny
3. emocionálna funkcia - nenahraditeľná funkcia, významná pre pokojné a zdravé detstvo, uspokojenie potreby bezpečia, istoty, jedinečnosti, nenahraditeľnosti, lásky
4. socializačná funkcia rodiny - rodina je základným sociotvorným činiteľom

Dysfunkčná rodina

Definovať dysfunkčnú rodinu sa pokúsilo mnoho autorov, spomeňme Matoušek, Gabura, Sobotková, Rusnáková a ďalší. Dovoľujeme si vychádzať z definície podľa Matouška (1997), ktorý podrobnejšie charakterizuje vzťahy v dysfunkčnej rodine a prejavy. Dysfunkčná rodina je charakteristická tým, že vo vnútorných vzťahoch rodiny prevláda atmosféra nedôvery, správanie členov rodiny voči sebe je nepriateľské čo vyvoláva konflikty medzi členmi rodiny, úlohy členov rodiny sú nejasné, zlyháva komunikácia. Prejavujú sa negatívne emocionálne prejavy, zanedbáva sa výchova detí, v rodine je často problém s bežnou prevádzkou domácnosti. (Matoušek, 1997) Pri zedefinovaní dysfunkčnej rodiny (v súvislosti s alkoholizmom

v rodine) kladie dôraz na dieťa Šavrnichová, ktorá hovorí že: „dysfunkčná rodina je ako miesto, kde sú deti väčšinou ponížované, ich potreby sú ignorované, život sa točí okolo podvedomých psychopatologických „hier pijúceho rodiča““ (Šavrnichová, 2011, s. 313). Na základe súboru definícií od autorov si dovoľujeme tvrdiť, že ak dochádza k absentovaniu vyššie uvedených funkcií, hovoríme o dysfunkčnej rodine. V rodine nie sú naplnené základné potreby dieťaťa, rodina zlyháva, nie je schopná sama riešiť svoju nepriaznivú životnú situáciu. Často sa potom absencia funkcií v rodine zo strany rodičov odzrkadlí i na negatívnej zmene správania sa dieťaťa. Rodina potrebuje nevyhnutne pomoc, pretože svojim negatívnym prežívaním prehĺbuje narušené vzťahy a výchovu v rodine. Cieľom práce s dysfunkčnou rodinou je jej náprava, pomoc k vyriešeniu jej problémov, ktoré sú väčšinou viacnásobné a po vyriešení, následné dlhodobé sprevádzanie.

Potreby dieťaťa

Rusnáková (2007, s. 38) uvádza „základné potreby dieťaťa: fyzické potreby, emocionálne a psychické potreby, sociálne potreby, náučné problémy, morálne potreby“.

Tieto základné potreby (niektoré alebo všetky) absentujú v dysfunkčnej rodine a sú veľmi ťažko nahraditeľné v náhradnej (umelej) rodine. Preto organizácie ako Úsmev ako dar sa snažia v prvom rade o to, aby každé dieťa malo rodinu, resp. aby bolo do náhradnej rodiny umiestnené.

2. Pomoc biologickým rodinám v kontexte zabránení vyňatia detí z biologických rodín

Poskytovať pomoc biologickým rodinám sa pokúša mnoho organizácií, ale i samotný štát či spoločnosť. Spomenieme napr. Dohovor o právach dieťaťa, Ženevská deklarácia práv dieťaťa, Ústava SR, legislatíva - zákon NR SR č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon NR SR č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

Vzhľadom na veľký počet organizácií, ktoré sa venujú pomáhaniu rodinám, bližšie sa budeme venovať organizácii Úsmev ako dar, vzhľadom na to, že nadobudnuté teoretické poznatky sme prekonzultovali s pracovníkom Úsmevu ako dar v Bratislave.

Úsmev ako dar

- najstaršia a najväčšia dobrovoľnícka mimovládna organizácia pre podporu detí žijúcich v detských domovoch

Ciele Úsmevu ako dar:

- Znížiť počet detí vyňatých súdom z biologických rodín (viď tabuľka č. 1) , realizovanie primárnej, sekundárnej, terciárnej prevencie s cieľom znížiť počet ohrozených rodín, resp. rodín v kríze, posilniť stabilitu rodiny, jednotlivca a posilnenie rodičovských zručností, poskytnutie poradenstva, materiálnej / finančnej pomoci (viď tabuľka č. 2), ochrana detských práv, prevencia drogových závislostí a iných patologických javov, prevencia zlyhania v rodičovských rolách, rozvoj prosociálneho správania a vyšších citov, rozvoj rozhodovacích procesov, schopnosť spracovať straty, zmysluplné trávenie voľného času,...

Tabuľka č. 1: Ako Úsmev ako dar pomohol rodinám za r. 2010

Pobočka/ Počet klientom	BA	TT	NR	BB	DK	PD	KE	Sumár
Vrátenie dieťaťa do BIO rodiny	5	0	3	0	2	3	11	24
Zabránenie vyňatia z rodiny	5	10	3	14	6	5	29	72
Sumár klientov za pobočku	10	10	6	14	8	8	40	96

Zdroj: Výročná správa Úsmev ako dar r. 2010

Pre porovnanie vychádzajúc z výročnej správy za r. 2009 vrátenie dieťaťa do biologickej rodiny stúpol – r. 2009 celkom 15 krát a v r. 2010 24 krát.

Tabuľka č. 2: Počet rodín, ktorým Úsmev ako Dar poskytol poradenstvo alebo materiálnu/finančnú pomoc v r. 2010

Pobočka/ Počet klientom	BA	TT	NR	BB	DK	PD	KE	Sumár
Poradenstvo	56	121	21	17	83	42	66	406
Materiálna pomoc /Finančná pomoc	17	18	15	61	84	23	90	308

Zdroj: Výročná správa Úsmev ako dar r. 2010

Okrem mnohých iných aktivít Úsmev ako dar pomáha rodinám, aby ich deti nešli do detského domova. Svojou činnosťou pomáha rodinám ešte skôr, ako začnú zlyhávať, preventívne pôsobia v rodine aby tak predišli vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny. Pomoc rodinám poskytuje vo forme sociálneho poradenstva, dlhodobého sprevádzania a podpory, finančnej a materiálnej pomoci. Spomenuté aktivity realizuje prostredníctvom terénnej sociálnej práce, práca s rodinami zahŕňa všetky fázy sociálnej práce od vyhľadávania, diagnostiku, plánovanie, realizáciu plánu až po dlhodobé sprevádzanie rodín. Sociálni pracovníci pracujú aj na zmene výchovného štýlu rodičov, ktorých správanie bolo často spúšťačom problémového správania dieťaťa. Pomáhajú rodičom riešiť výchovné problémy s deťmi, bytové, finančné problémy, nezamestnanosť rodičov, podávanie návrhov na zrušenie ústavnej starostlivosti a pod.

Rodina zo západného Slovenska

Otec rodiny je vo výkone trestu odňatia slobody, matka – samo živiiteľka, poberajúca len soc. dávky má 6 školou povinných detí. Rodina žila v zlých bytových podmienkach, Úsmev ako dar ako jednu z viacerých pomoci rodine poskytla posteľ a nevyhnutný nábytok, aby tak zlepšila zlé bytové podmienky rodiny, čím udržala rodinu pohromade a nemuselo tak dôjsť k odňatiu detí do detského domova. V rámci voľného času pracovníci úsmevu ako dar poskytujú deťom doučovanie v rámci školského učiva a sociálne poradenstvo. Psychologické poradenstvo im poskytuje bezplatne psychológ v rámci programu PRIDE.

3 Dôvody vedúce k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny

Pri charakterizácii najčastejších dôvodov vedúcich k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny vychádzame z výskumu realizovaného predsedom Spoločnosti Úsmevu ako dar Mikloškom (2007), ktorý realizoval s Žarnay (2007).

Spomínané dôvody rozdeľuje do dvoch skupín: Dôvody na strane dieťaťa, Dôvody na strane rodiča.

Tabuľka 4 Dôvody vedúce k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny na strane dieťaťa

Dôvody	počet
zanedbávanie škol. dochádzky	107
úteky z domu/túlanie	72

poruchy správania v škole	56
páchanie trestnej činnosti	45
členstvo v nevhodnej partii	43
poruchy správania vo vzťahu k rodičovi	41
poruchy správania vo vzťahu k iným deťom	38
poruchy správania vo vzťahu k iným dospelým	27
poruchy správania k rodičom	20
drogová závislosť	13
hazardné hry	1
iný	180
počet posudzovaných detí	479

Zdroj: Výročná správa Úsmev ako dar r. 2010

Z tabuľky vyplýva, že za najviac vyskytujúce sa dôvody vedúce k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny na strane dieťaťa patria zanedbávanie školskej dochádzky, úteky z domu/túlanie, poruchy správania, trestná činnosť, závislosti.

Sociálny pracovník (mimo Úsmevu ako dar) by mal preto svoju pozornosť zamerať na deti resp. rodiny, u ktorých sa spomínané dôvody vyskytujú. Či už preventívnymi krokmi, alebo už pri riešení problému v rodine by mal mať na zreteli (aj rodina ako taká) kam až spomínané správanie môžu viesť t. z. k rozpadu rodiny. Apelujeme na spoluprácu inštitúcii pri riešení problému v rodine. školy, ÚPSVaR, pedagogicko-psychologickej poradne, lekárov, reedukačného zariadenia a pod. čím sa prispeje k eliminovaniu, následnému vyriešeniu problému a odstráneniu hrozby odňatia dieťaťa z biologickej rodiny do ústavnej starostlivosti.

Tabuľka 5 Dôvody vedúce k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny na strane rodiča

Dôvody	počet
strata bývania rodičov	121
alkoholizmus matky	84
alkoholizmus otca	58
strata zamestnania rodičov	43
zdravotný stav rodičov	42
zdravotný stav dieťaťa	38
agresívne správanie rodiča voči dieťaťu/deťom	25

týranie v rodine - fyzické	24
agresívne správanie rodiča voči rodičovi	20
podvýživa	16
týranie v rodine - psychické	10
odloženie do hniezda záchrany	3
iný	223
počet posudzovaných detí	479

Zdroj: Výročná správa Úsmev ako dar r. 2010

Z uvedenej tabuľky vyplýva, že za najviac vyskytujúci sa dôvod na strane rodičov je alkoholizmus rodičov (142 prípadov). Šavrnochová (2011), ktorá sa zaoberá problematikou závislostí v súvislosti s vplyvom alkoholizmu na dieťa hovorí, že vzhľadom na 4x častejšiu pravdepodobnosť vzniku závislosti od alkoholu detí alkoholikov, by sa mali odborníci venovať pomáhaniu deťom znovu vybudovať ich sebavedomie, opäť ich naučiť komunikovať, dôverovať a mať rád.

Organizácie ako Úsmev ako dar a iné svoju činnosť a aktivity zamerané na prevenciu či pomoc realizujú aj vďaka získaným projektom, z ktorých následne čerpajú prostriedky na realizovanie konkrétneho problému v rodine. Následne oslovia napr. ÚPSVaR s tým, že získali prostriedky na pomoc rodine s daným problémom, ÚPSVaR im udá informácie o rodinách, ktorým sa následne začne pomáhať no až po uzatvorení dohody o poskytovaní vybraných činností sociálnoprávnej ochrany.

Pre porovnanie uvádzame najčastejšie dôvody umiestňovania detí do ústavnej starostlivosti v rokoch 2002 – 2005 získané z oficiálnych štatistík Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (In Mikloško, Žarnay, 2007) Z uvedenej tabuľky vyplýva, že rastú dôvody umiestnenia detí do ústavnej starostlivosti ako napr. zanedbávanie školskej dochádzky, trestná činnosť, závislosti a pod.

Tabuľka č. 6 Dôvody umiestňovania detí do ústavnej starostlivosti za jednotlivé roky

Dôvod/rok	2002	2003	2004	2005
Zanedbávanie	557	718	774	625
Závislosť rodičov od návykových látok	34	93	43	65
Trestná činnosť dieťaťa	5	10	12	6
Zanedbávanie povinnej dochádzky	33	59	19	28

Iné	198	135	159	303
Spolu	827	1015	1007	1027

Zdroj: Mikloško, Žarnay (2007)

4 Pomoc v dysfunkčnej rodine

„Dôležitým zistením je fakt, že až 65% rodičov je ochotných v nejakej miere spolupracovať s úradmi. Skúsenosti riaditeľov detských domovov a sociálnych pracovníkov v detských domovoch hovoria, že nevyhnutným predpokladom sanácie rodiny je včasná intervencia“ (Mikloško, Žarnay, 2007, s. 48). Ako sme už spomínali vyššie, kooperácia inštitúcií, ktoré tvoria sociálne prostredie rodiny a inštitúcií, ktoré sa spolupodieľajú na riešení problému rodiny je nevyhnutná a svoju spoluprácu by mala viac prehĺbovať. Venovali sme sa dôvodom vyňatia detí z biologických rodín. Hodnotné informácie tak môžeme použiť pri práci s rodinou, či pri prevencii.

Nasledujúca tabuľka hovorí o štatistických údajoch v rámci Slovenska za roky 2009 a 2010 o počte detí v detských domovoch a v náhradných rodinách. Snahou Úsmevu ako dar je číslo počtu detí v detských domovoch znižovať čo najviac ako je to možné, nakoľko je stále najväčšie. Preventívnymi krokmi sa preto my, sociálni pracovníci snažme zabrániť k zvyšovaniu tohto čísla.

Tabuľka č. 6 Počet detí v detských domovoch a v náhradných rodinách za r. 2009, 2010

Rok	2009	2010
Detské domovy	4152	4064
Počet detí v profesionálnych rodinách	815	994
Zverenie do pestúnskej starostlivosti	287	297
Náhradná osobná starostlivosť	1087	1080
Pestúnska starostlivosť	283	281
Poručníctvo	209	200

Zdroj: Výročná správa Úsmev ako dar r. 2010

V súčasnosti sociálna práca na Slovensku využíva viaceré metódy práce pre efektívnu pomoc rodine. Uvádzame niektoré z nich : mediácia, rodinná terapia, poradenstvo, rodinný monitoring, konfrontácia, selektívne posilňovanie, pracovná terapia a mnohé ďalšie. Bližšie si charakterizujeme 2

metódy práce. Jednou z nich je sanácia rodiny, ktorú považujeme za základnú metódu a druhou je Rodinná skupinová konferencia, čo je na základe rôznych štúdií veľmi úspešnou metódou pri práci s dysfunkčnou rodinou. Potvrdzujú to štatistiky, podľa ktorých sú plány rodiny s použitím RSK úspešné v 75% prípadov. (Organizácia Eigen Kracht Centrale, Holandsko In Výročná správa Úsmevu ako dar za rok. 2009)

Rodinné skupinové konferencie (RSK)

Výročné správy Úsmevu ako dar hovoria o Rodinnej skupinovej konferencii (ďalej len RSK) ako o jedinečnom modeli práce s rodinou, ktorý zatiaľ realizuje iba Úsmev ako dar, má vyškolených pracovníkov a koordinátorov. Nástroj sociálnej práce, ktorý pomáha riešiť sociálne problémy rodiny, aj ako preventívny prostriedok pred vyňatím detí z biologických rodín. RSK je stretnutie širokej rodiny, na ktorom tvoria plány a príjmu rozhodnutia ohľadom dieťaťa. Zvolá a organizuje ju nezávislý koordinátor na podnet úradu, odborníka alebo rodiny. Hlavnou doménou RSK je to, že riešenie problému si navrhuje vždy sama rodina. Najčastejšie problémy riešené touto metódou sú:

- ohrozený vývin dieťaťa (nedostatočná starostlivosť rodičov, alkoholizmus, strata bývania, finančné problémy)
- výchovné opatrenia (záškoláctvo, poruchy správania, trestná činnosť)
- rodina a dieťa v detskom domove (návrat dieťaťa domov, pomoc pri nadviazaní kontaktu a vytvorení vzťahov v rodine)

V súčasnosti rodinné skupinové konferencie nahradil názov Stretnutie rodinných rád (SRR), avšak cieľ zostal nezmenený. Vďaka fondu sociálneho rozvoja zrealizoval Úsmev ako dar v r. 2010 osem SRR.

Informáciám o RSK sa venuje aj Hajdúchová (2010), svoje poznatky zhrnula aj do príspevku v časopise *Mosty k rodine* 1/2010.

Sanácia rodiny

Mnoho autorov sa vo svojich publikáciách venujú práve sanácii rodiny. Spoločným znakom je však fakt, že sanáciou rozumieme obnovu, úpravu, v kontexte rodiny ako úpravu rodinných vzťahov a fungovaniu v rodine. Sanácia rodiny je sociálny program zameraný na predchádzanie vyňatiu dieťaťa z rodinného prostredia a na podporu obnovy rodinného prostredia. Pre ilustráciu uvádzame definície sanácie rodiny podľa Matouška (2003) a podľa Levickej (2006). Matoušek definuje sanáciu rodiny ako „postupy

podporujúce fungovanie rodiny, ktoré sú opakom postupov vyčleňujúcich niektorého člena rodiny, kvôli tomu, že niekoho ohrozuje, prípadne kvôli tomu, že je sám niekým z rodiny ohrozovaný“ (Matoušek, 2003). Sanáciou rozumieme obnovu, úpravu, v kontexte rodiny ako úpravu rodinných vzťahov a fungovaniu v rodine. Sanáciou rodiny sa tiež zaoberá Levická (2006) ktorá hovorí, že ako prvoradou povinnosťou sociálneho pracovníka je sanácia rodiny. Ak sa sociálny pracovník rozhodne, že miera rizika u dieťaťa nie je natoľko závažná, dieťa ostáva v biologickej rodine.

Právny rámec sanácie rodiny v Slovenskej republike upravuje tiež zákon NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Dohovor o právach dieťaťa, Ženevská deklarácia práv dieťaťa, zákon NR SR č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

V zmysle zákona NR SR č 305/2005 sa opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na obmedzenie a odstránenie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický vývin, fyzický vývin alebo sociálny vývin dieťaťa a plnoletej fyzickej, osoby sú najmä:

- a) ponúknutie pomoci dieťaťu, rodičom alebo inej plnoletej fyzickej osobe alebo ponúknutie sprostredkovania pomoci pri riešení výchovných problémov, alebo rodinných problémov a pri uplatňovaní nárokov dieťaťa podľa osobitných predpisov,
- b) sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a rodinu, zisťovanie príčin ich vzniku a vykonávanie opatrenia na obmedzenie pôsobenia nepriaznivých vplyvov,
- c) organizovanie, alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc pri riešení problémov detí v rodine, v škole a na pomoc rodinám pri riešení výchovných problémov, sociálnych problémov a iných problémov v rodine a v medziľudských vzťahoch,
- d) organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc deťom a plnoletým fyzickým osobám ohrozeným správaním člena rodiny, členov rodiny alebo správaním iných osôb,
- e) organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na plnoleté fyzické osoby, ktoré svojim správaním ohrozujú členov rodiny,
- f) organizovanie alebo sprostredkovanie programov na obmedzenie a odstránenie negatívnych vplyvov prostredia a na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu detí a plnoletých osôb v prostredí podľa §4. písm. c).

Výstupy práce

Na základe teoretickej analýzy skúmanej problematiky a konzultácie so sociálnym pracovníkom pracujúcim v Úsmeve ako dar navrhujeme nasledovné odporúčania pre prax:

Dôraz kladieme na význam sekundárnej a terciárnej prevencie v oblasti dysfunkčnosti rodín. Tím odborníkov (sociálny pracovník, poradca, psychológ, učiteľ,...) by mal na rodinu preventívne pôsobiť tak, aby v nej nenastali ňou neriešiteľné problémy, resp. aby sa neprehlbovali a aby si bola rodina schopná sama riešiť problémy, ktoré má. Pomoc k svojpomoci by preto nemala chýbať na poradenskom stretnutí, rodičovskom. V tejto súvislosti navrhujeme zakladať viac komunitných, poradenských centier pre rodiny, ktoré pomoc potrebujú a ktoré by boli založené v tých častiach miest a obcí, kde je zvýšená pravdepodobnosť vzniku dysfunkčných rodín (rôzne segregované oblasti, getá a pod.). Pri práci s rodinou navrhujeme vo vhodnom okamihu poukazovať na štatistiky o najčastejších dôvodoch vedúcich k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny. Ak sa sociálny pracovník rozhodne neinformovať klienta o týchto štatistikách, tak má sám na zreteli to, že aj zdanlivo až tak nezávažné problémy môžu viesť k vyňatiu dieťaťa z biologickej rodiny.

Pri odporúčaníach pre prax sa tiež dotýkame práce sociálneho pracovníka s problémom v rodine, kde už jedno či viac detí žije mimo vlastnej biologickej rodiny. Navrhujeme aby si sociálny pracovník spolu s rodinou stanovil jeden z hlavných cieľov nie len vyriešenie problému, ale i vrátenie odňatého dieťaťa do biologickej rodiny. Zmeniť zmýšľanie niektorých ľudí o tom, že dieťaťu bude lepšie v detskom domove než vo vlastnej rodine.

Pri práci s rodinou zvyšovať osvetu rodinných skupinových konferencií ako účinnej metódy. Sprostredkovať školenia pre sociálnych pracovníkov pre výkon tejto metódy a začať ju vo väčšej miere realizovať.

Zoznam bibliografických odkazov

HAJDÚCHOVÁ, A., (2010), *Ako rodinné skupinové konferencie pomáhajú rodinám riešiť problémy*. In *Mosty k rodine*, druhý ročník, číslo 1 [cit. 2011-11-14]. Dostupnosť na internete: <http://issuu.com/usmevakodar/docs/mostykrodine>.

MATOUŠEK, O., (2003) *Slovník sociální práce*. 1.vyd. Praha : Portál, s. 288

MATOUŠEK, O., (1997), *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, s. 161

MIKLOŠKO, J., ŽARNAY, Š., (2007), *Obrožená rodina na Slovensku v kontexte príčin*

vyňatia detí z biologických rodín. Bratislava: Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, s.78

LEVICKÁ, J., (2006), *Prvoradou povinnosťou sociálneho pracovníka je sanácia rodinného prostredia*, In: Sociálna práca/ Sociální práce, č. 1., (B)

ŠAVRNOCHOVÁ, M., (2011), *Deti alkoholikov si vyžadujú individuálny prístup*. In Sociálna patológia rodiny. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, s. 365

RUSNÁKOVÁ, M., (2007) *Rodina v slovenskej spoločnosti v kontexte sociálnej práce*. Ružomberok: Edičné stredisko Pedagogickej fakulty, s.167

Výročná správa Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar za rok 2010. 2010. Bratislava : Úsmev ako dar, 2010, s. 35

Výročná správa Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar za rok 2009. 2009. Bratislava : Úsmev ako dar, 2009, s. 55

<http://www.usmev.sk/index.php>